

Raplyrik og flow

Even Igland Diesen, Bjarne Markussen og Kjell Andreas Oddekalv, red. *Flytsoner. Studier i flow og rapp-lyrikk*. Oslo: Scandinavian Academic Press, 2023. ISBN 978-82-304-0273-3. 393 s.

Antologien *Flytsoner* giver den spændende kunst at rappe, at flowe, at rime, tiltrængt akademisk opmærksomhed. Bogens redaktører, rapforsker Even Igland Diesen, litterat Bjarne Markussen og musikforsker Kjell Andreas Oddekalv har sat sig for at gøre læsere og lyttere klogere på rapflows. Bogen har generelt fokus på de æstetiske elementer i rapkulturen, en kultur, der hidtil primært er blevet forskningsmæssigt behandlet fra sociokulturelle og musikvidenskabelige perspektiver. I forskningsmiljøer i Norge og Danmark foreligger der dog allerede en del forskning om rappens rytmiske og mikrorytmiske anliggender. Bogen forstår rap som en vokalteknik, hvilket både inkluderer lydlige og performative aspekter i rappens udtryk samt samspillet mellem sproglig og musikalsk rytme (s. 13). Flow er ifølge forfatterne et polysemisk fænomen; det kan betyde forskellige ting på én gang, fx ”den specifikke rytmiske struktur i en rap, rapperens personlige stiludtryk, det kan betegne bredere undergenrer eller gruppe-stil” (s. 15). I flere af antologiens artikler behandles rappens flow på en akse mellem sang og tale, med forskellige accentueringer alt efter kapitlernes empiriske materiale. Det fungerer godt at arbejde med det på et sådant kontinuum, idet akser gør det muligt metodisk at operationalisere fænomenet flow.

Bogen har gennemgående fokus på raplyrikken, på den måde flowet tilfører ordene mening – lader ordene med ”intensitet, ironi, kommunikativ kraft” (s. 16). På hvordan verset og rimet i rappen repræsenterer en revitalisering og videreudvikling af rimlyrikken (der ellers litterært betraget har været forvist til perronen for dårlig smag gennem det 20. århundrede). Denne betoning af flowet som et sprogligt/verbalt fænomen er velfungerende i den forstand, at den leverer et klart, fagligt afsæt for bogen som helhed: den vil gøre en indsats for at få rap-analysen ind i studiet af litteratur. Og det er et vigtigt ærinde. Omvendt rummer det dog også, synes denne læser, en fare for en forbigåelse af rappens æstetiske, musikalsk-gestiske betydning, der netop opstår i mødet mellem det sprogligt og musikalsk performative aspekt. Dette møde mellem musikalsk og sproglig betydning er det primært Oddekalv, der har fokus på. Men det er måske simpelthen svært at tale om raplyrik uden at tale om musikalsk betydning, hvilket bogen selvfølgelig heller ikke gør, men det musikalske aspekt nedtones generelt til fordel for det verbalsprogligt/lyriske.

Bogen fokuserer på rappens performative tekster, på rapperens persona, på rappen som kollektiv og på samspillet mellem disse faktorer. *Flytsoner* indledes med en introduktion, der giver et fint overblik over feltets positioner og antologiens forløb, en del med fire kapitler primært tilegnet diskussioner af begrebet rapflow, mens anden del præsenterer fire kapitler om raplyrik, afbrudt af en enquête med spørgsmål og svar fra kulturpersoner med et personligt bud på de enkeltes forhold til rap.

Recensioner

Kjell Andreas Oddekalv lægger ud med en meget velunderbygget diskussion af rapflows og spørger, hvilken slags rytmiske sætninger, der er tale om. Kapitlet behandler fire norske rappers flowstile og aflæser distinkte kendetegn, der er med til at definere og underbygge rapperens overordnede æstetiske udtryk. Oddekalv karakteriserer rapperne på følgende vis (s. 24): Borgersrud som "talaren", Gudnason som "poeten", Vaular som "teknikaren" og Linni som "drøymaren [drømmeren]". Oddekalv har sit udgangspunkt i musikvidenskaben og leverer en definition af flow som noget, der opstår i interaktionen mellem to parallelle realiseringer af metrum i henholdsvis musik og sprog. Han bygger her videre på Anne Danielsens definition af rytme som en samhandling af ikke-klingende referencestrukturer og klingende rytmiske elementer. De klingende elementer kobles dog helt generelt meget til metrum ligesom analyserne af forholdet mellem tekst og musik, som også er tilfældet hos Schweppenhäuser i de efterfølgende to kapitler, fremstår meget formalistisk funderet. Rytmen i flowet er performativ, flyvsk og helt afgørende leveret. Oddekalv beskriver fremføringen som vigtig, mens afdækningen af rytmens performative karakter i interaktionen mellem flow og beat fanger måske ikke helt leveringens performative natur. Men både Oddekalv og Schweppenhäuser leverer originale og vigtige bidrag til at forstå og analysere rappens flow.

Jakob Schweppenhäuser kan betegnes som en lydlig litterat og interesserer sig i kapitlerne "Stemmestrømme I" og "Stemmestrømme II" for, hvordan klanglig og lydlig betydning i tekster kan beskrives – her i rapflows. Han betegner i sine tekster rap som en vokaldisciplin, -praksis eller -teknik – dvs en måde lydligt at artikulere lyrik på. Selv om han anerkender at rap er født af musikken, er det rappens lyriske, lydlige kendetegn, han forfølger. Det gør han med en del vægt på definitioner og grænsedragninger, hvad er indenfor og hvad er udenfor skiven i disse kapitler, og det helt overordnet vigtige ved disse diskussioner er anerkendelsen af, hvor metodisk vanskeligt det faktisk er at transkribere raptekster (s. 81). Hvordan kan man som analytiker omforme det lydligt, performative element, som er helt afgørende for rappen som genre på en måde, der yder leveringen retfærdighed? Schweppenhäuser forsøger sig med en metode, der kobler det fænomenologiske – jeg lytter – med en formalistisk tilgang – jeg noterer, hvad jeg hører. Det kommer han relativt langt med, også i den udviklingshistorie i rapflows, der præsenteres i "Stemmestrømme II", hvor genrekonstituering og genreudvikling kobles til analysen af tre udvalgte eksempler på rapflows. Formalismen i sig selv kan have sine begrænsninger, men koblet med et veloplagt verbalt overskud får han levendegjort materialet.

Lingvisten Jan Kristian Hognestad fokuserer i "Rap a capella" på prosodi i rap og udvider hermed hvad han kalder det relativt entydige fokus på rytme i studiet af rap. Han diskuterer relationen mellem tale og sang og installerer tanken om et slægtskab frem for en dikotomi imellem de to, relaterede fænomener. Når noget bliver sunget overtager musikken verbalsprogets rytme og melodi, men Hognestad advokerer for at rapgenren, som en slags mellemform, bringer begge elementer i spil. Kapitlet rummer meget interessante grundlæggende teser, men jeg funderer på om valget af acapella-rap kunne have været tydeligere underbygget, ligesom begrundelsen af valget af materiale til

analysen kunne være klarere. Hvorfor er det relevant at studere netop disse optagelser af norske a capella-rappere, og hvordan relaterer dette kapitel sig til de to forskellige bud på definitioner af rapflows, som vi lige har fået præsenteret?

Anden del af bogen omhandler raplyrik og lægger ud med to kapitler med fokus på rim af litteraterne Niklas Ilsted Smith og Claus K. Madsen.

Ilsted Smith, der selv har været freestyle rapper, leverer en uhyre veloplagt tekst om rimets rolle i rap battlen, med et særligt æstetisk fokus på multirimet. Teksten lever af de utroligt mange fine analytiske detaljer og den store viden om fænomenet og dets koder, der gror ud af teksten, fx at vokallydene i et multirim ikke behøver at stemme helt ”overens, så længe de er placeret tæt på hinanden i munden” (s. 238), eller at ”der er en spændende og vigtig udfordring i ikke at lade rimet forfladige ens ideer og koncepter” (s. 241). Her er vi kommet helt ind i værkstedet. Som noget andet positivt reflekterer Ilsted Smith, som den eneste (!) forfatter i bogen, over kønnets rolle i rapkulturen på en virkelig fin måde.

Her er jeg nødt til lige at gøre opmærksom på, at når man skriver om en primært maskulin kunstform, der ofte og i særdeleshed historisk beskyldes for udfordringer med kønsstereotyper og tendenser til misogyni, at det havde klædt redaktørerne at give antologiens forfattersammensætning samt måske også bogens curriculum et enkelt ord med på vejen. Jeg ved at det har været forsøgt at få forfattere af andre køn repræsenteret i bogen, men da det ikke er lykkedes kunne man måske i indledningen forholde sig til den skæve repræsentation.

Claus K. Madsens tekst reflekterer over rimets rolle i rapkulturen med særligt fokus på forholdet mellem kulturens dyrkelse individualisering samt dens kollaborative praksisformer. Kapitlet er bygget op om en indsigtfuld analyse af tekster af den danske rapper Sivas og dennes brug af gangsterfiguren som motiv. Kapitlet fremhæver den amerikanske rapforsknings manglende betoning af æstetiske aspekter, som fx rimet, da den sociologiske tilgang ikke lægger op til fordybelse i selve teksternes beskaffenhed. Også her leverer rimanalysen levende fortolkninger af rappens koder, og hvordan Postmand Per både pakker og plaffer på kant med loven som sproglig kreativitet. Det er det opfindsomme og kreative, der overbeviser i rappens arbejde med rimet, og det er også det, der overbeviser i teksten her. ”Det er det sproglige overskud, der giver etos i hiphop” (s. 297), som teksten siger, og ”etablerer en anderledes normkritik og lykkeforestilling” (s. 298).

Bjarne Markussen præsenterer en nærlæsning og -lytning af engelske Kae Tempests konceptalbum *Let Them Eat Chaos*. Analysen er som sådan rigtig fin og interessant, men jeg mangler måske en motivation eller en kontekstualisering, der kunne have været med til at begrunde kapitlets valg af eksempel. En tydeligere metoderefleksion i forbindelse med værkets tre forskellige medieversioner kunne også have været interessant at få uddybet, fx ved inddragelse af Bernstein eller Glaz Serup. Kapitlet leverer en fin næranalyse af *Let Them Eat Chaos* med afstikkere til gode genre-diskussioner om spoken word og med overbevisende læsninger af de intertekstuelle referencer samt ikke mindst glimrende analyser af det dialogiske lag af stemmer, som Tempest arbejder med.

Recensioner

Litteraten Fredrik Marcussen afslutter antologien med et virkelig godt bidrag, der behandler forholdet mellem rap og spoken word. Han udfolder med udgangspunkt i Julia Novaks helt afgørende bidrag inden for feltet (som ingen andre nævner) en overbevisende mapping, der munder ud i vigtige sondringer mellem rap og spoken word. Rap er mere teknisk demonstrativt, der er et generelt fokus på selvhævdelse på færde og rappens udtryksmæssige funktion medvirker til at samle sit publikum. Rappen som rytmisk form er forskellig fra talesproget, den betjener sig af et mere "musikrytmisk flow" (s. 355). Spoken word har på den anden side et mere "talende", en "irregulær, talenær rytme" (s. 355) og ikke så rytmisk stiliseret flow, teksternes tematikker er mere lyriske og der er generelt et større fokus på indhold. Afgørende er dog at Markussen behandler disse yderpunkter på en akse som en slags kontinuum, hvorimellem der findes mange blandingsformer, og at man kan bruge denne genremæssige akse til at fintune sine næranalyser.

Flytsoner leverer et vigtigt bidrag til rapanalysens mulighedsbetingelser. Antologi-formatet gør at metodebidraget ikke står tilbage som et samlet og stringent bud på hvad vi stiller op med analysen af rap, der udfolder sine rytmer og flows imellem "positionering" og "levering" (Schweppenhäuser og Stougaard Pedersen, 2017). Men bogen giver stemme til et antal mulige analytiske tilgange til en svær genre, der fortjener større udbredelse både i akademiet og i undervisningssektoren.

Birgitte Stougaard Pedersen

Reference

Schweppenhäuser, Jakob, og Stougaard Pedersen, Birgitte, 2017. Performing poetry slam and listening closely to slam poetry. *Sound Effects*, 7 (1), pp. 63-83.